

תגובה: על "הציונים המודאגים"

אמנון רובינשטיין

יור"ר ועדת חוקה חוק ומשפט, הכנסת

יואב פלד, בביקורתו על ספרי מהרצל עד רבין והלאה (1997) מתפלמס עמי בתיאוריה וביקורת (15: 135–143), על דברים שלא כתבתי, מתעלם מדברים שכתבתי, ולבסוף מייחס לי עמדה לא לי.

פלד כותב שאני אכן מודה שהתרחש "גירוש חלקי" של הפלסטינים ומעשי זוועה אחרים בשנת 1948, אך מוסיף: "אני גורס כי מבצעי הזוועות מצדנו האמינו שהמצב מחייב זאת משום שאנחנו היינו צודקים / מוקפים / מעטים מול רבים וכו'..." לא כתבתי כך, ואיני חושב כך. כתבתי את ההפך הגמור. כך נכתב למשל בעמ' 245:

לכל מתבונן רגיש ברור הדבר כי היה צד שני; כי היה סבל פלסטיני; כי בצד עויבה רצונית היה גם גירוש תושבים ערבים במלחמה, וגם — הגרוע מכל — לאחר שזו הסתיימה בניצחון; כי היו גם מעשי אכזריות וטבח בתושבים ערבים במלחמת יום העצמאות; כי בתחילת ימי המדינה — ובמיוחד בשנות החמישים — נהגה המדינה בחוסר צדק ובחוסר שכל — שניהם משוועים — בהנהיגה ממשל צבאי באזורים ערביים, בהפקעה ובתפיסה מסיבית של קרקעות, בהריסת כפרים ערביים גם לאחר שבית המשפט העליון ציווה על החזרת התושבים הערבים אליהם; כי פרשת איקרית ובירעם זועקת לתיקון העוול שנעשה לתושבים ולצאצאיהם; כי פרשיות קיביה וכפר קאסם הן בלתי נסלחות; כי לאחר מלחמת ששת הימים פונו תושבי הכפרים, שהיו מצויים במובלעת לטרון, ולא רק שם, באכזריות חסרת צידוק וצורך; כי במשך שנים היתה נהוגה אפליה קשה נגד ערביי ישראל; וכי רק בשנים האחרונות, ובמיוחד בתקופת ממשלת רבין, החל הכיוון ההפוך של ביטול האפליה, ובנושאי חינוך — אף של הערפה מתקנת. כל אלה הם דברים נכונים ונכוחים.

אין שחר אפוא לדבריו של פלד. אמת הדבר, איני חושב שכל אלה שוללים את הלגיטימיות של הרעיון הציוני ושל מדינת ישראל כמדינה

יהודית; אילו היינו קובעים את הזכויות הלגיטימיות של תנועות לאומיות שנאבקו לעצמאות על פי אכזריות המעשים שנעשו בשמן, היינו צריכים לשלול את זכות ההגדרה העצמית של רוב העמים, ובראש ובראשונה את זכות ההגדרה העצמית של הפלסטינים ושל עמי ערב האחרים.

פלד מתפלמס עמי על חוק השבות, אך אני מודה כי לא ירדתי לסוף דעתו. מחד גיסא, הוא מסופק אם בכלל קיימות הוכחות לזרם הטוען כי מדינת ישראל מילאה כבר את תפקידה ומשום כך היא יכולה לבטל את חוק השבות; מאידך גיסא, הוא סובר כי הגנתי על חוק השבות פסולה משום שאני מסתמך על חוק השבות הקיים בגרמניה. פלד כותב כי אני מביא את דוגמת גרמניה "ללא כל מודעות לאירוניה שטמונה בו".

אני מגן על חוק השבות, קודם כל משום שאני רואה בו ביטוי משפטי לבסיס הערכי שעליו קמה מדינת ישראל. אני הודף טענות שלפיהן זהו חוק יוצא דופן הסותר את הנורמות הבינלאומיות של זכויות אדם, וזאת בהסתמך על חוקותיהן של מדינות דמוקרטיות אחרות, ובראש ובראשונה על חוק השבות הכלול בחוקת גרמניה הפדרלית. פלד כותב שאין אני חש באירוניה שבהשוואה זו. מה כאן אירוני? גרמניה הדמוקרטית היא מדינה נאורה וליברלית למופת ובחוק השבות הגרמני תומכות כל המפלגות, כולל הסוציאל-דמוקרטיות. אין שום אירוניה בהסתמכותי זו, אלא אם כן חוזרים להשקפות האנכרוניסטיות של תנועת החירות של שנות החמישים (שממנה השתחרר הליכוד). יתר על כן, גם למדינות אחרות, כמו יוון, אירלנד ופינלנד, יש חוקי שבות משלהם — אמנם לא בדמותו המדויקת של החוק הישראלי, אך גם שם בא לידי ביטוי עקרון הרפטריאציה, של חזרת בני הלאום למדינת הלאום. יוון, וכמוה ארמניה, בולגריה ופינלנד, הפעילו את העיקרון הזה בלי שיואשמו בגזענות. יוון העניקה זכות שבות ליוונים הפונטים שגלו מיוון העתיקה לפני מאות שנים והתיישבו בחופי הים השחור, ואינה מעניקה זכויות כאלה לבני המיעוטים הטורקים והמקדונים הגרים בתחומיה. יוון, וכמוה גרמניה, אירלנד ופינלנד, חברות במועצת אירופה וכפופות לשיפוט של בית הדין האירופי לזכויות אדם, ולא שמעתי שהוגשה נגדן תלונה כלשהי בקשר לרעיונות הרפטריאציה הגלומות בחוקיהן ובחוקותיהן. גם האמנה הבינלאומית לחיסול כל צורות האפליה הגזענית אינה פוסלת מדיניות הגירה ואזרחות המעדיפה בני עם מסוים. גרמניה — כן, כן, גרמניה — נמצאת אפוא בחברה טובה למדי ולא היה שום דבר אירוני בהסתמכות עליה.

פלד מאשימני כי אני שייך לאסכולה של מי שמציגים "את האומה כישות קיבוצית והומוגנית... טהורה מבחינה מוסרית, נבדלת מכל האחרים המאיימים...". אין שחר לדברים אלה. כל רצוני הוא להכיר בזכות ההגדרה העצמית של העם היהודי: לא יותר מכך אך גם לא פחות מכך.

ולבסוף, פלד קובע שבגלל תמיכתי במדיניות כלכלית ליברלית ובהפרטה, תרמתי "תרומה משמעותית להתפתחותה הממשית של חברה פוסט-ציונית בישראל". אולם, הוא מוסיף וכותב, איני מוכן "לשלם את המחיר האידיאולוגי של הליברליזציה ברמה הלאומית", ומשום כך אני דבק ב"נרטיב המאשש של הציונות, גם לאחר שזה איבד את עיגונו בקרקע המציאות החברתית". הוא מסיים בקביעה כי זעמי האמיתי מכוון נגד הראי שממנו נשקף אלי "פרצופו הפוסט-ציוני שלו עצמו".

אני מתקשה להבין דברים אלה. הציונות היא תנועה לאומית ושכנו בה תמיד השקפות כלכליות שונות. מי קבע כי "מדינת ההסתדרות", כלשונו של פלד, היא הביטוי האחד והיחיד של הציונות וכי מי שמפריט את שירותי הטלפון ופותרם לתחרות כופר בעיקר הציוני? מניין באה תורה זו? היא באה מאותה חשיבה דוקטרינית שאינה שונה מהתעמולה החד-צדדית של הממסד המותקף על ידי יואב פלד.

